

فرهنگ‌دریا

«**به یاد پدر خرای ایران**»

یادنامه‌ای برای مرحوم درویش شریفی، پیشگام حراکاری در هرمزگان و ایران

علی پوزن

مدیر پروژه موزه زنده لنج‌سازی

و سرزوروما گوران

گاهی طبیعت، خودش تاریخ را انتخاب می‌کند.

مرحوم درویش شریفی، مردی که سال‌ها در جنوب ایران به کاشت و احیای درختان حرا پرداخت، در ۱۵ اسفند، روز درختکاری، از میان ما رفت. و چه انتخابی عمیق‌تر و دقیق‌تر از این؟ گویی طبیعت می‌خواست بدرقه‌اش کند.

درویش شریفی یکی از چهره‌های گمنام اما اثرگذار در حوزه محیط‌زیست ایران بود. بیش از دودهه، با حمایت منابع طبیعی و از سر عشق به زمین، به احیای جنگل‌های حرای جزیره قشم پرداخت؛ نه برای دیده‌شدن، نه برای عنوان گرفتن، بلکه برای خاک، برای درخت، برای آینده.

درخت حرا، گونه‌ای نادر، مقاوم و ارزشمند است که در مرز بین دریا و خشکی می‌روید. خانه پرندگان مهاجر، زیستگاه ماهیان و مانعی در برابر فرسایش و طوفان. جنگل‌های حرا، ریه‌های تنفس جنوب‌اند. هر نهال حرا، زایش دوباره‌ای برای طبیعت جنوب است و درویش شریفی یکی از آن‌هایی بود که به تنهایی بار این زایش را سال‌ها به دوش کشید.

من به‌عنوان کسی که در مسیر کاری‌ام با او آشنا شدم و برای پروژه‌هایم از او نهال گرفتم، هرگز آرامش و متانتش را فراموش نمی‌کنم. ساده، صبور، بی‌تکلف و پراز امید. نگاهش به حرا، نگاه به یک میراث بود، نه فقط یک گیاه.

امروز در موزه زنده گوران، ماسعی می‌کنیم راهش را به شیوه‌ای تازه ادامه دهیم؛ با مشارکت کودکان، خانواده‌ها و آموزش غیرمستقیم درباره اهمیت این درخت بی‌نظیر. نهال‌هایی که کاشته می‌شوند، تنها یک کاشت فیزیکی نیست، بلکه بذری از آگاهی و آینده‌نگری در دل جامعه است.

اما دغدغه‌ای هست که نمی‌توان از آن چشم پوشید: آیندگان باید این میراث طبیعی را عزیز بدانند. باید بدانیم که زندگی‌ما، امنیت‌ما و حتی اقتصاد آینده‌مان وابسته به همین درختان و اکوسیستم‌هاست. راه‌ادی دین به زحمت‌های مردانی چون درویش شریفی، این است که با طبیعت مهربان باشیم، به آن احترام بگذاریم و نگذاریم ریشه‌های حیات در سرزمین‌مان خشک شوند.

یادش گرامی، راهش پایدار و حرا، همیشه سایه‌دار

پدر سبز آبی جزیره قشم

نوید فلاحت

طراح و توسعه‌دهنده پروژه‌های

خلاقیّت و نوآوری

اینکه شما کسی را پدر چیزی یا پدیده‌ای بخوانید از سسر کثرت و تداوم، اهمیت و ارزشمندی آن پدیده است. آنچه بتواند جان و عمر آدمیزاد را درگیر سال‌های خود کند، امری غریب است، اما جهان درونی پدر غوغایی آشناست؛ او می‌داند که چه می‌کند. حرا اگر سرشاخ‌اش ارزشمند و میگو‌هایش بهترین است، در میانه خود از گلخوری کار روایه و حاصیل را پذیراست.

حالا تصور کنید خالو درویش آنچنان در مسئله حفظ و توسعه جنگل‌های حرا عمیق شده که اگر به او بگویم «پدر حرا» برپیراه نیست. او پدر یک اکوسیستم باز و پویا، پذیرا و پاسخگوست. پدر حرا بودن یعنی صرفِ روزگار یک انسان و همراهانش برای نگهداشت و به‌آفرینی یک روپای جمعی، روپای انسان‌ها و طبیعت پیرامون انسان‌ها. حالا خالو درویش که در هفت رنگو زندگی کرده، اما در قلب همه جانداران حرا زیسته است. گرچه میان ما نیست و نفسی ندارد، اما انگاری در بین درختان پرریشه و پر برگ حرا، در میانه یک راهروی طبیعی کنار سرشاخه‌ها و جوانه‌ها آرمیده است؛ اینکه درمیانِ روح جنگل‌های حرا با وجودِ خالو درویش درآمیزد، امری محترم و پایدار است.

خالو درویش کودکی کرده، به بلوغ رسیده و چون هر آدم‌زادی بر شیرینی و مصائب زندگی، خوش‌نشسته است. او پیرامونش را زیسته، کشف کرده و حالا در جای‌جای این زیست‌بوم حضورش حس می‌شود. به‌زعم من، خالو درویش هرگز منقضی نشده و مشفقانه بر سر خط تولید اکسیژن، انسانیت و درخت ایستاده است. پدر حرا در هر آینده‌ای زنده است و آنچه از هفت رنگو و ساحل و دریا رخت برشته، کالبدی امانتی از خداست. خالو درویش نوشداروی عشق به حرا را نوشیده و آرام حالا در ساحتِ و پهنای سبز آبی آرمیده است.

یادش جاوید و نامش درخشان

اطراف شده است.

توسعه گردشگری در جنگل‌های حرا باعث ایجاد مشاغل مرتبط مانند راهنمایان طبیعت‌گردی، خدمات قایقرانی، اقامتگاه‌ها و فروش صنایع دستی شده است. از سوی دیگر، گردشگران با خرید غذا، صنایع دستی و خدمات محلی، به درآمدزایی جامعه بومی کمک می‌کنند. این درآمدزایی مستقیم از اکو توریسم، باعث افزایش کیفیت زندگی ساکنان محلی شده و انگیزه‌ای برای حفاظت از جنگل‌ها فراهم می‌کند.

جنگل‌های حرا یکی از اکوسیستم‌های منحصربه‌فرد مناطق گرمسیری هستند که در آب‌های شور سواحل جنوبی ایران و به‌ویژه در جزیره قشم یافت می‌شوند. این جنگل‌ها علاوه‌بر اهمیت اکولوژیکی و زیست‌محیطی، نقش مهمی در اقتصاد محلی و ملی ایفا می‌کنند. از جنبه‌هایی چون شیلات، توریسم، منابع طبیعی و حمایت از معیشت جوامع بومی، جنگل‌های حرا به‌عنوان یک منبع ارزشمند شناخته می‌شوند. در این مقاله، ارزش اقتصادی جنگل‌های حرا به تفصیل بررسی شده و نقش آن در توسعه پایدار قشم و دیگر مناطق ساحلی ایران بیان می‌شود.

جنگل‌های حرا به دلیل فراهم کردن زیستگاه امن برای انواع گونه‌های آبی، به‌ویژه ماهی‌ها، میگو‌ها و خرچنگ‌ها، نقش اساسی در صنعت شیلات دارند. آب‌های آرام و حاوی مواد مغذی در اطراف این جنگل‌ها، شرایط مناسبی برای رشد و زادآوری بسیاری از گونه‌های تجاری و خوراکی فراهم می‌کنند. وجود جنگل‌های حرا موجب افزایش تولیدات شیلاتی می‌شود، چراکه این جنگل‌ها زیستگاه امنی برای نوزادان ماهی‌ها و دیگر آبزیان فراهم می‌کنند. محیط امن و غذاهای غنی در این جنگل‌ها باعث می‌شود نوزادان ماهی‌ها از دسترس شکارچیان دور بمانند و به بزرگسالی برسند، در نتیجه ذخایر ماهی در منطقه افزایش می‌یابد.

آسب‌های زیست‌محیطی و بهبود کیفیت زندگی در منطقه می‌شود.

جنگل‌های حرا در جزیره قشم با ارائه خدمات متعدد اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی، نقش حیاتی در توسعه پایدار و بهبود کیفیت زندگی جوامع محلی دارند. از تأمین معیشت در بخش شیلات و گردشگری گرفته تا تولید محصولات طبیعی و حفاظت از زیرساخت‌های ساحلی، این جنگل‌ها از جنبه‌های مختلف ارزش اقتصادی دارند. با توجه به اهمیت بالای این اکوسیستم، لازم است برنامه‌های حفاظتی مؤثری برای جلوگیری از تخریب و بهره‌برداری بی‌رویه اجرا شود. بدین ترتیب، جنگل‌های حرا همچنان به‌عنوان یک منبع اقتصادی پایدار و بی‌همتا در جزیره قشم و سایر مناطق ساحلی ایران حفظ خواهند شد و آینده‌ای پایدارتر برای منطقه و جهان تضمین می‌کنند.

جنگل‌های حرا به‌عنوان یکی از اکوسیستم‌های منحصربه‌فرد و با ارزش در سواحل جنوبی ایران، به‌ویژه جزیره قشم، نقش حیاتی در حفظ تنوع زیستی و پایداری محیط‌زیست دارند. بااین‌حال، این جنگل‌ها با چالش‌ها و تهدیدات متعددی مواجه هستند که می‌تواند به آسیب‌های جدی به این اکوسیستم منجر شود.

نقش حرا در گردشگری واقتصاد

گردشگری طبیعی با اکو توریسم از بخش‌های در حال رشد صنعت گردشگری است که جنگل‌های حرا، به دلیل زیبایی‌های طبیعی و اکوسیستم بی‌نظیر خود، از پتانسیل بالایی در این زمینه برخوردارند. قایق‌سواری در میان جنگل‌های حرا، مشاهده پرندگان مهاجر، تنوع جانوری و تماشای مناظر خاص این جنگل‌ها، گردشگران زیادی را به منطقه جذب می‌کند. جنگل‌های حرا به‌ویژه برای علاقه‌مندان به عکاسی طبیعت و پرنده‌نگری مقصدی محبوب هستند. این علاقه به بازدید از جنگل‌های حرا منجر به توسعه زیرساخت‌های گردشگری در جزیره قشم و مناطق ساحلی

قرار دارد و این سلازش با آب شور و شرایط نامناسب، از حرا یک گیاه استثنایی در اندازه‌های ۳ تا ۶متری با شاخ‌وبرگ سبز روشن ساخته است. حرا درختی است آب‌شورزی که هنگام مد آب دریا تا گلوگاه در آب فرو می‌رود. با خاصیت تصفیه‌ای که در پوست این درخت وجود دارد، بخش شیرین آب دریا را جذب و نمک آن را دفع می‌کند. درخت حرا در حقیقت یک تصفیه‌خانه آب‌شیرین‌کن طبیعی است.

این پوشش گیاهی تنها رویش‌های چوبی ناحیه جزرومدی سواحل گرمسیری و نیمه‌گرمسیری هستند که توانایی همزیستی با شوری آب‌های دریایی، به‌واسطه مکانیسم‌های مختلف، از ویژگی‌های انحصاری این گیاهان به‌شمار می‌رود. این مانگرو‌ها از شرایط زیستگاهی مطلوب برای شمار بسیاری از آبزیان دریایی و پرندگان آبی‌ری برخوردار هستند. آبراهه‌های اجتماعات مانگرو به‌واسطه غنی بودن از پوده‌های گیاهی آلسی و دریافت مواد مغذی، ارزش پرورشگاهی بالایی برای گونه‌های آبی‌ری دارا هستند و از این جهت نقش غیرقابل جانشینی در زنجیره غذایی دریا برعهده دارند.

جنگل‌های حرا (مانگرو) را می‌توان در خورها و مصب رودخانه‌های فصلی و دائمی هرمزگان به‌طور مجتمع یا پراکنده مشاهده کرد. برخی گزارش‌ها نیز رویشگاه‌های توده‌های طبیعی این نوع جنگل در شهرستان قشم شامل خورهای شمال‌غربی جزیره واقع در خورخوران، جزایر ماسه‌ای مقابل روستاهای طبل و لافت تا گوران اعلام شده هفت‌رنگو و گوران می‌دانند.

جنگل‌های حرا (مانگرو) را می‌توان در خورها و مصب رودخانه‌های فصلی و دائمی هرمزگان به‌طور مجتمع و یا پراکنده مشاهده کرد و رویشگاه‌های توده های طبیعی این نوع جنگل در شهرستان قشم شامل خورهای شمال‌غربی جزیره واقع در خورخوران، جزایر ماسه‌ای مقابل روستاهای طبل و لافت تا گوران اعلام شده است. زمان بذردهی درختان حرا خرداد است و بذردهی این گونه از شرق به غرب هرمزگان با تاخیر زمانی آغاز می‌شود، به‌طوری‌که در شرق استان و در شهرستان جاسک در نیمه دوم تیرماه و در قشم مرداد و شهر یورما بذر این درخت آماده کشت و تولید نهال می‌شود.

زیبایی خیره‌کننده، دلنواز و چشم‌نواز جنگل‌های حرا در غرب جزیره قشم موجب شده تا همه‌ساله هزاران نفر از گردشگران داخلی و خارجی بازدید از آن‌ها را در برنامه سفر خود لحاظ کنند. گردشگرانی که برای نخستین‌بار و در هنگام مد کامل دریا از این مناطق بازدید می‌کنند با جنگل‌های سرسبزی مواجه می‌شوند که گویی روی آب‌های خلیج‌فارس شناور هستند؛ در حالی‌که هنگام پایین رفتن آب (جزر) تپه‌هایی را با درختان کوچک، متوسط و حتی تنومند که ریشه‌های انبوه آن‌ها از خاک بیرون آمده، مشاهده می‌کنند.

بومی‌های ساکن حاشیه این جنگل‌ها از سرشاخه‌های حرا به‌عنوان علفه و خوراک دام‌های خود استفاده می‌کنند و در هنگام گلدهی نیز زنبورداران محلی کندوهای خود را به مناطق ساحلی می‌آورند، زیرا عمل حرا در کشورهای عربی حاشیه خلیج‌فارس خریداران زیادی دارد. وجود ده‌ها گونه پرند مهاجر و بومی منطقه و همچنین انواع آبزیانی که تعدادی از آن‌ها برای زادآوری وارد این حوزه شده‌اند به زیبایی‌های بی‌شمار جنگل‌های حرا در مناطق ساحلی جزیره قشم افزوده است.

تأثیر جنگل‌های حرا بر آب‌وهوا

جنگل‌های حرا با تصفیه آب، جذب دی‌اکسیدکربن و تولید اکسیژن، به بهبود کیفیت آب‌وهوای منطقه کمک می‌کنند. با بهبود کیفیت هوا و کاهش آلاینده‌ها، هزینه‌های مرتبط با بیماری‌های ناشی از آلودگی کاهش می‌یابد. همچنین تصفیه طبیعی آب توسط ریشه‌های این درختان باعث می‌شود هزینه‌های مربوط به تصفیه آب در مناطق ساحلی به‌طور غیرمستقیم کاهش یابد. این جنگل‌ها به‌دلیل جذب بالای کربن و کاهش گازهای گلخانه‌ای، به مقابله با تغییرات اقلیمی کمک می‌کنند. این عملکرد اکولوژیک، به صورت غیرمستقیم ارزش اقتصادی بالایی دارد، زیرا موجب کاهش

خبر

چه خطراتی در کمین

جنگل‌های حراست؟

سهیل مرتضوی

جنگل‌های حرا که به‌عنوان یکی از مهم‌ترین

اکوسیستم‌های ساحلی شناخته می‌شوند،

نقشی اساسی در حفظ تنوع زیستی، مقابله با تغییرات

اقلیمی و حفاظت از سواحل دارند. این جنگل‌ها که

عمدتاً از درختان مانگرو تشکیل شده‌اند، در مناطق

گرمسیری و نیمه‌گرمسیری جهان یافت می‌شوند و به

دلیل ویژگی‌های منحصربه‌فرد خود، زیستگاه بسیاری

از گونه‌های آبی‌ری و پرندگان مهاجر به‌شمار می‌روند.

جنگل‌های مانگرو در مناطق ساحلی بسیاری از کشورها

از جمله ایران، هند، پاکستان، امارات، عربستان سعودی،

استرالیا، برزیل، اندونزی و برخی کشورهای آفریقایی

مانند نیجریه و تانزانیا پراکنده شده‌اند. این جنگل‌ها

عمدتاً در مناطق کم‌عمق و جزرومدی یافت می‌شوند و

به دلیل شرایط خاص زیست‌محیطی، از مقاومت بالایی

در برابر شوری آب برخوردارند.

در ایران، جنگل‌های حرا به‌ویژه در سواحل جنوبی